

FERRAN ARASA I GIL, JOAQUÍN ALFONSO LLORENS, ANA MIGUÉLEZ GONZÁLEZ

UN FRAGMENT D'INSCRIPCIÓ DE LA VIL·LA ROMANA DEL CAMÍ DE VINAMARGO (CASTELLÓ DE LA PLANA)

Entre els anys 2009 i 2012 es va realitzar una campanya d'excavacions de salvament a la vil·la romana del camí de Vinamargo (Castelló de la Plana), amb motiu de la construcció del nou llit del barranc de Fraga, que va ser dirigida pels dos arqueòlegs de l'empresa *Arqueologia i Patrimoni S. L.* que signen aquesta nota. L'àrea excavada de la vil·la ocupa 2750 m² i està dividida en dues parts per un vial, en la major de les quals, situada en el costat oest, s'han identificat ambients corresponents a la *pars urbana* com uns *balnea*; la situada al costat E es troba molt arrasada i conté diverses estructures que poden pertànyer a la *pars fructuaria*. Les diverses estances s'articulen al voltant de tres patis de diferent grandària. La seua cronologia s'estén entre la segona meitat del s. I i principis del IV, amb indicis d'una fase anterior d'època tardo-ibèrica i d'ocupacions posteriors dels ss. V-VI. En el curs d'aquests treballs es va descobrir un fragment d'inscripció a la UE 879 (Alfonso i Miguélez 2012: 16; 2013: 81). El primer signant la va veure el 27 de juny de 2012.

Es tracta d'un xicotet fragment de placa de marbre blanc de gra gros amb betes negres trencat per tots els

costats, que sembla haver estat retallat intencionadament per donar-li una forma aproximadament quadrada (fig. 1). El camp epigràfic està allisat i presenta alguna ratlla incisa i restes de morter adherit, possiblement per haver estat emprat com a material de construcció. La cara posterior està desbastada. Correspon a la part esquerra de la zona central de l'epígraf, que mostra la paginació del text a l'esquerra amb el principi de cinc línies, de les quals la primera i la cinquena són incompletes. La lletra és petita i els punts són triangulars; aquests s'utilitzen de forma abusiva en la segona línia i també possiblement en almenys les dues darreres, no únicament per separar les síl·labes (Cagnat 1914: 29). La primera lletra de la cinquena línia és revessada. Com a trets paleogràfics remarcables podem destacar que la L té el traç inferior inclinat, la T el reforç inferior llarg, la E els braços curts i la V la base plana.

Dimensions: 11,5 x 12,5 x 2,2 cm

Marge esquerre: 3,5 cm

Alçària de les lletres: 1: 2,1; 2: 2-2,3; 3: 2,1-2,3 cm

Interlineació: 1-2: 2-4; 2-3: 3-4; 3-4: 3-4; 4-5: 4-6 mm

--- ?
Lici[nia] ? ---]
a·n·(norum) L·V[---]
Pro·t[us] ? --- Per]
pe·tu·[a/us] ? ---]
K·DI·C· [---]
 --- ?

Per la part superior podria haver existit almenys una línia més de text. En la primera, que conserva menys de la meitat de l'altura de les lletres, se'n poden llegir amb claredat cinc: LICI, seguides d'un breu traç que pot correspondre al reforçament inferior d'una asta vertical, potser d'una N. En la segona es conserven quatre lletres separades per punts, de les quals la darrera es troba incompleta: A.N.L.V; pot interpretar-se com una referència a l'edat del difunt. En la tercera es veuen quatre lletres completes i una cinquena que a penes resulta visible, però que podria ser una V; un punt separa les tres primeres de la resta: PRO.T[V]. En la quarta hi ha quatre lletres de lectura segura, separades en grups de dos per un punt i seguides d'un altre: PE.TV. Finalment, en la cinquena es veuen també quatre lletres separades per tres punts. La primera està incompleta i no és de lectura segura: es veu una asta de la qual arranca a mitja altura un traç oblic cap a l'esquerra; podria haver-n'hi un altre similar en la meitat inferior; deu tractar-se d'una lletra revessada, potser una K o una F; la segona és una D i la tercera també es insegura, ja que –encara que sembla una I– no pot descartar-se que es tracte d'una L; l'última és una C. No és segur que aquesta siga la darrera línia del text.

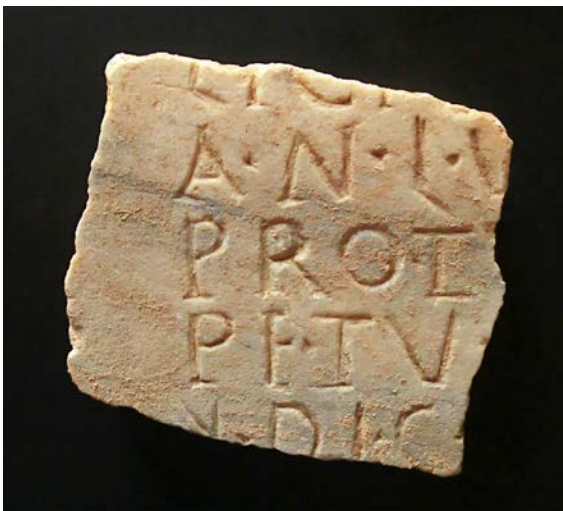

Fig. 1. Inscripció procedent de la vil·la del camí de Vinamargo.

La lectura i interpretació de la inscripció no és segura a causa del seu estat fragmentari. La presència d'un nom personal i possiblement de la referència a l'edat permeten atribuir-li amb prou seguretat un caràcter funerari; la presència d'altres dos possibles *cognomina* pot correspondre al/s dedicant/s o fins i tot a un epitafi múltiple. Tanmateix, com veurem a continuació, tampoc pot descartar-se que aquests mots incomplets pertanyen a alguns del que solen aparèixer en un text mètric. En la primera línia, el fet que no aparega un prenom abreviat al davant del nom visible deixa obertes dues possibilitats: que es tracte d'un *nomen* com *Lici[nia]* d'un epitafi femení, amb un gentilici que és el sisé més nombrós a Hispània (Abascal 1994: 168); o que ens trobem amb un cognom com el més freqüent *Lici[niana/us]* o un altre amb el mateix radical (Abascal 1994: 400), d'un nom –masculí o femení– que començaria en la línia anterior. La probable menció de l'edat en la segona línia reforça la interpretació que les lletres reconeixibles en la primera corresponen a un nom personal. En la tercera línia, després de l'edat caldria esperar alguna fórmula o el nom d'un dedicant, de manera que el ventall de possibilitats és més ampli. Ens hi podem trobar amb un cognom com *Protus]*, documentat en tres ocasions a Hispània (Abascal 1994: 473), la preposició *pro* seguida d'algun altre element com el possessiu *tua/us* o fins i tot d'una forma verbal com *protulit*, que resultaria estranya en una inscripció sepulcral.

En la quarta ens trobem possiblement amb una paraula que començava en la línia anterior i que podria ser un adjectiu o un cognom: *[Per]/petua/us* (Abascal 1994: 454), o que podria ser també el final d'alguna forma verbal acabada en *-pe*, com ara els imperatius *accipe*, *respice* o *suscipe* que es troben en alguns textos mètrics (*CLE* 1107, 2: *lacrimas accipe*; *CLE* 1361: *vitam respice perpetuam*; *CLE* 1477: *suscipe terra tuo*, etc), seguida del principi d'una altra començada per *tu-*, tal vegada el possessiu *tua/us*. Una altra possibilitat és que *Tu* siga pronom personal al principi d'una típica al·locució al vianant: *Tu, qui praeteriens...*, com la coneguda en terres castellonenques a Montán (*IRPV* II, 70), però la seqüència de mots –força incomplets– que figura a continuació tampoc s'adequa a les composicions més habituals. Tot i que les possibilitats són nombroses, la més senzilla seria que es tractara dels cognoms de sengles dedicants, els *nomina* dels quals es trobarien en la part que falta del text.

La cinquena línia és la de més difícil interpretació. La primera lletra podria ser una F o una K revessades, va seguida d'un punt i hauria de correspondre a una abreviatura;

en el primer supòsit podria correspondre a la filiació: *f(ilius/a)*, tot i que aquesta possibilitat no sembla encaixar bé ni amb la distribució general del text ni amb les lletres que figuren a continuació; en el segon, podria tractar-se de l'adjectiu *k(arus/a)* –que normalment va seguit del possessiu *suis* i per tant sembla més improbable– o del superlatiu *k(arissimus/a)*, que hauria d'anar amb la relació de parentesc i resulta difícil d'encaixar amb les lletres que figuren a continuació. La següent és una D que va seguida d'una I o una L, possiblement la primera per anar seguida d'una consonant; les dues primeres, per anar seguides d'un punt, podrien constituir igualment una abreviatura, o anar amb la següent, una C també seguida d'un punt, i formar part igualment d'una abreviatura. Amb aquestes possibilitats, la seua interpretació queda molt oberta: les diverses línies d'indagació seguides no han donat resultats coherents. Les diferents combinacions que s'hi poden donar no s'ajusten al formulari més freqüent i no permeten una restitució que pugui considerar-se raonable, tant si llegim en tercer lloc una I com una L: ni la fórmula *d(edit) l(ibens)*, ni la forma verbal que apareix en fórmules del tipus *dicas praeteriens*, *dic precor hoc*, etc. en imperatiu o subjuntiu (Hernández Pérez 2001: 240-255), només per esmentar algunes possibles opcions, s'hi adequen. Amb tot, tenint en compte algunes de les possibilitats assenyalades, no pot descartar-se que les dues primeres línies corresponguen al *praescriptum* d'un text mètric que seguiria almenys en les tres línies següents, encara que la seqüència de mots incomplets que segueixen no es correspon amb les expressions més freqüents en aquest tipus de textos i, en conseqüència, resulta difícil copsar-ne el sentit.

Pel que fa als possibles noms que hi poden aparèixer, el gentilici *Licina/us* té una notable presència a *Saguntum*, on els *Licinii* devien ser una important família, ja que el municipi va dedicar estàtues a tres dels seus membres (*IRPV* IA, 65, 66, 75); en el territori d'aquesta ciutat el trobem en una ocasió a Almenara (*IRPV* IA, 470). Al N de Castelló, possiblement ja en territori de *Dertosa*, aquest *nomen* figura en una inscripció d'Alcalà de Xivert (*IRPV* II, 88) a l'epitafi d'una dona que porta el cognom *Liciniana*. Quant a *Protus*, no es coneix en terres valencianes. *Prote* es troba quatre vegades a *Saguntum*, en tots els casos possiblement en persones d'origen servil (*IRPV* IA, 252, 254, 260, 336). Quant a *Perpetua/us*, el trobem en dues ocasions a Sagunt i Almenara (*IRPV* IA, 229, 474).

Ens trobem, doncs, amb un epitafi de difícil interpretació a causa del seu estat fragmentari que per l'aspecte general del text i la paleografia pot datar-se en el segle

III. El text es troba força incomplet i presenta un ús abusiu de la puntuació que en dificulta més la lectura. Els mots que s'hi poden distingir poden pertànyer a alguns noms i fins i tot a un text mètric. Es tracta de la segona inscripció coneguda al terme municipal de Castelló de la Plana (Seguí *et al.* 2004-2005), emplaçat possiblement a la franja nord del territori municipal de *Saguntum*, un nombre escàs en relació amb l'important poblament rural que es coneix en la zona.

FERRAN ARASA I GIL
Dpt. Prehistòria i Arqueologia
Universitat de València
Ferran.Arasa@uv.es

JOAQUÍN ALFONSO LLORENS
ANA MIGUÉLEZ GONZÁLEZ
Arqueologia i Patrimoni S.L.
joaquin@arqueologiaipatrimoni.es
amiguel@arqueologiaipatrimoni.es

BIBLIOGRAFIA

- ABASCAL, J. M. (1994): *Los nombres personales en las inscripciones latinas de Hispania*, Murcia.
- ALFONSO, J.; MIGUÉLEZ, A. (2012): La vil·la romana del camí de Vinamargo, *Fem memòria. Colla Rebombori*, Castelló de la Plana, 9-17.
- ALFONSO, J.; MIGUÉLEZ, A. (2013): La villa romana del Camí de Vinamargo (Castellón), *III Jornades d'Arqueologia de València i Castelló* (Ll. Alapont, J. Martí, eds.), València, 73-84.
- CLE = *Carmina Latina Epigraphica. Antologia Latina*, II 1-2, F. Bucheler, Leipzig, 1895-97 (Stuttgart 1982).
- EDH = *Epigraphische Datenbank Heidelberg*: <http://www.uni-heidelberg.de/institute/sonst/adw/edh/index.html>.
- EDCS = *Epigraphik-Datenbank Clausus/Slaby*: <http://www.manfredclaus.de/>.
- HERNÁNDEZ PÉREZ, R. (2001): *Poesía latina sepulcral de la Hispania romana: estudio de los tópicos y sus formulaciones*, Valencia.
- Hispania Epigraphica*: <http://eda-bea.es/>.
- IRPV I = CORELL, J. (2002): *Inscripciones romanas del País Valenciano. I. (Saguntum i el seu territori)*, València.
- IRPV II = CORELL, J. (2005): *Inscripciones romanas del País Valenciano. II. 1. L'Alt Palància, Edeba, Lesera i els seus territoris. 2. Els mul·liaris del País Valenciano*, València.
- SEGUÍ, J. J.; MELCHOR, J. M.; BENEDITO, J. (2004-5): Hallazgo de una inscripción romana en Castellón de la Plana, *QPAC* 24, 415-419.